Stavrofora
Theodora Videscu,
Mănăstirea „Înălțarea
Sfintei Cruci”, Budești

Peninsula Sinai și Egiptul creștin
Mănăstirea Sfânta Ecaterina

„Și lumea trece, și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac.” (I Ioan 2,17)

Muntele Sinai – *Jebel Musa* (lb. arabă) – din estul Egiptului, aflat la capătul Peninsulei Sinai, are 2.440 m înălțime și se află la o distanță de 480 km de Cairo și 240 km de Golful Aqaba (în Iordania de astăzi). Muntele mai poartă denumirea și de Muntele Horeb și face parte dintr-un lanț muntos lipsit de vegetație.

Peninsula Sinai reprezintă din punct de vedere geografic locul de întâlnire dintre două continente separate prin existența a două mări: Marea Mediterană și Marea Roșie. Peninsula Sinai face legătura între Africa și Asia, drumul direct ce duce din Europa la Oceanul Indian și, astfel, către Orientul Mijlociu.

Sinaiul pare uitat în istorie, arid și neproductiv, lipsit de vreun folos material pentru cineva. Agricultură sau turism nu poate fi aici, căci ziua căldura dogorește nemilos, iar noaptea un frig tăios îți schimbă părerea despre clima fierbinte a oricărui deșert oriental. Sinaiul poartă pe umerii săi o istorie multimilenară. Singurătățile pustiului de nisip și lanțul nesfârșit de munți înalți și golași fac împreună un decor fantasmagoric. Nu multe ființe umane pot trăi în aceste părți ale lumii. Doar câteva colonii de beduini populează satele mici, răsfirate între munții de granit[1].

Milioane de oameni se întorc la paginile Sfintei Scripturi pentru a urmări istoria biblică ce are legătură cu aceste locuri. Amintirea trecerii poporului evreu prin pustiul Sinaiului în drumul lui către Țara Canaanului a rămas scris cu multe amănunte în Vechiul Testament și suscită până astăzi, la mii de ani distanță, interesul religios pentru mulți cercetători, pelerini și turiști. Astfel, călătoria lui Israel spre Canaan prin peninsula Sinai a fost o poruncă divină. În mai puțin de trei luni, israeliții au ajuns la Muntele Sinai (Horeb). Au rămas aproximativ un an lângă Muntele Sinai. „Odată, depărtându-se

1 Stavrofora Theodora Videscu, *Ierusalim, sensul lumii*, Ed. Nemira, București, 2015.

Moise cu turma în pustie, a ajuns până la muntele lui Dumnezeu, la Horeb. Acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieșea dintr-un rug. Și a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia. Iar dacă a văzut Domnul că se apropia (Moise) să privească, a strigat la el Domnul din rug și i-a zis: „Moise, Moise!". Iar el a răspuns: „Iată-mă, Doamne!". Iar Domnul a zis: „Nu te apropia aici! Ci scoate-ți încălțămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt..." (Ieșire 3, 1-5)[2]. Moise a primit pe Muntele Sinai *Tablele Legii* cu cele 10 porunci și o experiență – o transfigurare a sa, ca o pregătire pentru a putea conduce poporul israelit prin pustiurile ce le stăteau în față.

Exodul din Egipt a fost pentru poporul Israel cel mai mare eveniment din vremurile Vechiului Testament. Respectarea Pesah-ului a devenit un memento anual al faptului că Dumnezeu i-a eliberat din robie. În vecinătatea Muntelui Sinai, Israelul și-a sărbătorit pentru prima oară eliberarea. După treizeci și opt de ani de peregrinare prin pustiu, poporul evreu, trecând prin Marea Roșie, a ajuns mai înainte în partea de răsărit a Iordaniei, la Muntele Nebo, apoi în Canaan.

În acest pustiu al Sinaiului, la 600 de ani distanță de exodul israeliților, Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul se refugia în Muntele Horeb, fugind de mânia reginei Isabela, soția regelui Ahab. A mers în drumul spre Be'er Sheva[3] și a adormit sub un ienupăr, dar îngerul Domnului l-a trezit și l-a hrănit, vestindu-i: „Scoală de mănâncă și bea. Că lungă ți-e calea!". Și s-a sculat Ilie, și a mâncat, și a băut, și, întărindu-se cu acea mâncare, a mers patruzeci de zile și patruzeci de nopți până la Horeb, muntele lui Dumnezeu. Și a intrat acolo într-o peșteră, și a rămas acolo" (III Regi 19, 7-9).

După Învierea lui Iisus Hristos, secolul I, mii de creștini au traversat pustiurile Egiptului de la un capăt la altul, urmând asceza, rugăciunea și contemplația. Mulți dintre ei au întemeiat mănăstiri departe de zgomotul cetăților populate. Au devenit lumini pentru alții, modele de urmat. În secolele ce au urmat, Peninsula Sinai, acest tărâm însingurat în sine și parcă la capătul lumii, a devenit loc de pelerinaj pentru milioane de oameni.

Wadi Haggag – *Valea pelerinilor* (lb. arabă) – este o vale din nord-estul Peninsulei Sinai. Prin această vale se făcea traversarea deșertului Sinai încă din vremea Imperiului roman, care denumise această cale *Via Nova Traiana*[4]. Ruta a devenit singura cale de acces de la Locurile Sfinte, de la Ierusalim, Eilat, Golful Aqaba către mănăstirile din părțile Egiptului. Această rută se păstrează astfel până astăzi, în secolul al XXI-lea, însă modernizată prin asfaltare, iluminare și, desigur, granițe între țările vecine. Călătorind pe această cale prin deșert, turiștii pot vedea unele fragmente de piatră, pe care

2 Samuel J. Scultz, *Călătorie prin Vechiul Testament*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2008, pp. 73-74.

3 Oraș în sudul Israelului, în deșertul Neghev.

4 Ahmed Osman, *Christianity, an ancient egyptian religion*, Bear & Company, Rochester-Vermont, 2005.

se mai pot desluși inscripții în limbile nabateeană, greacă, latină, coptă, aramaică, greacă, armeană. Ele sunt mărturii din timpul stăpânirii imperiilor ce s-au succedat și au stăpânit această Peninsulă secole mai înainte.

Astăzi Peninsula Sinai este pământ egiptean.

În primele secole ale creștinismului, cele mai multe mănăstiri au fost fondate în deșerturile Egiptului. Oaze ale credinței, punctul de plecare al monahismului răsăritean, mănăstirile Egiptului creștin au devenit locuri foarte mult cercetate de către pelerini.

Una dintre aceste oaze este Mănăstirea Sfânta Ecaterina[5].

Începuturile acestei mănăstiri se regăsesc în secolul al IV-lea, când împărăteasa Elena a construit o micuță capelă închinată Maicii Domnului pe locul în care Moise văzuse *Rugul Aprins*. De aceea, la intrarea în biserica mănăstirii, pe peretele frontal, se află pictat muntele Sinai, la poalele căruia arde nemistuit *Rugul*, și, deasupra tuturor, Maica Domnului veghind asupra mănăstirii. La început, micuța capelă avea hramul *Bunavestire*. Mai târziu, mănăstirea, construită de împăratul Justinian între anii 527–565 d.Hr., a primit hramul *Schimbării la Față*.

Încă din anul 324 d.Hr., o comunitate mică de călugări s-a adunat în jurul paraclisului de lângă copacul *Rugul Aprins*, cel care amintea și amintește până astăzi de întâlnirea profetului Moise cu Dumnezeu, Care i S-a arătat lui în văpaie de foc, precum un rug aprins, care nu se mistuia.

Mănăstirea întemeiată de Împăratul Justinian a purtat numele *Rugului Aprins* până în secolul al IX-lea, când au fost descoperite în chip minunat moaștele Sfintei Mari Mucenițe Ecaterina pe un versant muntos numit Gebel Katherina (2,642 m), la o distanță de 9 ore de mers de la mănăstire. După ce sfintele moaște au fost coborâte în mănăstire, la un secol distanță, mănăstirea și-a luat numele de Mănăstirea Sfânta Ecaterina, așa cum este denumită până astăzi. În biserica mănăstirii se păstrează într-o raclă de argint capul și mâna stângă a Sfintei Ecaterina.

Mănăstirea Sfânta Ecaterina face parte din patrimoniul mondial UNESCO. Este una dintre cele mai vechi mănăstiri creștin-ortodoxe din lume cu viață monahală continuă. Ea aparține de Patriarhia grec-orto-

5 Sfânta Mare Mucenită Ecaterina (25 noiembrie / 7 decembrie) s-a născut în Alexandria Egiptului, în vremea stăpânirii împăratului roman Maximian (286-305), în timpul celor mai aprige prigoane împotriva creștinilor. Ea era de neam grec-egiptean și a fost fiica guvernatorului Alexandriei. A primit o educație aleasă, devenind o tânără cultă și foarte frumoasă. Simțind chemarea lui Iisus Hristos, a îmbrățișat religia creștină, ceea ce a atras asupra ei mânia familiei, dar și a stăpânirii romane. Împăratul Maxențiu începuse o mare prigoană asupra creștinilor din Alexandria și, aflând despre tânăra Ecaterina, a trimis la ea 50 de filosofi păgâni, care să o confrunte împotriva credinței ei în Iisus Hristos. A fost în zadar, căci inteligența și dragostea ei pentru creștinism i-a uimit pe acei filosofi, care s-au retras fără izbândă. La invitațiile și cerințele părinților ei de a se căsători cu un tânăr bogat din înalta societate, ea a refuzat spunând că „Mirele ei este Hristos". În chip minunat, tainic, un inel a apărut pe degetul ei, arătând astfel că Hristos o alesese pe ea să Îi urmeze în credință. Pentru refuzul ei de a renunța la credința creștină, Ecaterina a fost decapitată în Alexandria, punându-i-se capul pe un bloc de granit, care se păstrează până astăzi în mănăstirea grec-ortodoxă *Sfântul Sava* din Alexandria.

doxă a Ierusalimului, prin reprezentanța Arhiepiscopiei Muntelui Sinai și Raitului din guvernoratul Peninsulei Sinai.

Călugării grec-ortodocși care viețuiesc în această mănăstire întrețin viața liturgică prin Sfintele Liturghii zilnice și cele 7 laude, ce se săvârșesc fără întrerupere de secole. Ei se ocupă de primirea pelerinilor și poartă de grijă micilor comunități de beduini din zonă, asigurându-le hrana și educația. De secole, acești beduini sunt prezenți în viața mănăstirii, ajutând ca ghizi și călăuze pelerinilor ce doresc să escaladeze pantele abrupte ale muntelui Sinai. În documentele mănăstirii se consemnează că acești beduini au fost aduși aici de împăratul Justinian, spre a fi de ajutor și pază mănăstirii. Ei erau de origine aromână-vlahă, creștin-ortodocși din părțile Dobrogei. În secolele VI–IX, năvălirile musulmanilor în Sinai i-au obligat, treptat-treptat, să adopte religia islamică. Cu toate acestea, ei au rămas de-a lungul secolelor fideli și dedicați sprijinirii mănăstirii, ca făcând parte din familia mare a acestei comunități monahale, împlinind ascultări, în principal pe cele legate de paza Muntelui Sinai și protejarea călătorilor ce doresc să escaladeze împrejurimile stâncoase.

Escaladarea Muntelui Sinai este partea cea mai emoționantă a pelerinajelor. De cele mai multe ori, urcușul se face pe timp de noapte, la lumina micilor lanterne, călătorind pe jos sau cu ajutorul cămilelor. Din loc în loc sunt mici popasuri ale beduinilor, care le oferă pelerinilor ceai, cafea sau pături atunci când frigul se lasă peste munte. Ultima parte a drumului către vârf se face urcând 700 de trepte de piatră. O micuță capelă grec-ortodoxă din piatră și o moschee se află acolo, sus, veghind deasupra orizontului. Pe marginea prăpăstiilor, așezați pe blocuri mari de piatră, pelerinii așteaptă cu înfrigurare spectacolul oferit de răsăritul soarelui. Din înălțimea aceea de 2.440 m, departe de lume, într-o tăcere aproape materială, cei prezenți participă la un moment unic al vieții lor. Apoi, tot în tăcere, cumva obosiți, dar bucuroși, pelerinii coboară către mănăstire, unde, în zori, începe Sfânta Liturghie. Aceasta se săvârșește de sute de ani doar la lumina candelelor și a lumânărilor. La sfârșitul slujbei, părinții scot din Sfântul Altar racla cu sfintele moaște al Sfintei Ecaterina și oferă tuturor celor prezenți câte un inel cu însemnele Sfintei Ecaterina. Este darul Sfintei, oferit celor ce s-au ostenit să ajungă până aici.

Mănăstirea este construită ca o cetate, cu ziduri de incintă înalte de 10 metri. În interiorul acestei cetăți monahale se află biserica, biblioteca, muzeul, osuarul, chiliile, paraclisul din secolul al IV-lea, minaretul fostei moschei, construită în vremea califatului Fatimid[6], copacul *Rugul Aprins*, arhondaricul, dar și o sală de mese pentru pelerini.

6 Califatul Fatimid (969-1171) a fost un imperiu arabo-berber, care a cucerit mai multe teritorii din Orientul Mijlociu. Califatul a stăpânit și Egiptul, iar în timpul ocupației sale, a construit o moschee în curtea mănăstirii Sfânta Ecaterina și una sus, pe munte, alături de capela grec-ortodoxă. Acestea nu mai sunt în funcțiune astăzi.

În spatele Sfântului Altar se află Paraclisul *Rugul Aprins*, ctitorit de Sfânta Împărăteasă Elena. Sub Sfânta Masă se află un fragment din stânca pe care a stat Moise și a auzit glasul Domnului spunându-i: „scoate-ți încălțămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt...".

În curtea interioară a mănăstirii se află muzeul, cu o colecție impresionantă de icoane și obiecte bisericești. Icoane pictate pe lemn reprezentând pe Mântuitorul Iisus Hristos – Pantocrator (secolul al VI-lea) și altele din perioada cuprinsă, de asemenea, între secolele VI și IX, precum Maica Domnului cu Pruncul, Sfântul Ierarh Nicolae, Sfânta Ecaterina, purtând în ele chipurile luminoase și blânde ale acestora.

Obiectele bisericești – candele, cădelnițe, chivote și Sfinte Evanghelii ferecate în aur și argint, bătute cu pietre prețioase – au fost donate în veacurile trecute de diferiți oaspeți ai mănăstirii. Printre aceștia s-au aflat și domnitori români, precum Alexandru Lăpușneanul, Mihail Cantacuzino, Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu și alții. Cele două clopote mari ale mănăstirii au fost dăruite de Împăratul Alexandru al II-lea al Rusiei[7].

Biblioteca mănăstirii Sfânta Ecaterina păstrează o colecție impresionantă de scrieri vechi, care atestă existența de veacuri a acestui sfânt locaș și al activităților lui misionare în această parte de lume. Peste 3.000 de manuscrise în limba greacă, dar și altele în limbile aramaică, siriacă, georgiană, slavonă, armeană demonstrează apariția și continuitatea creștinismului timpuriu din Egipt. Printre acestea, unul dintre cele mai importante documente este *Codex Sinaiticus*[8]. În biblioteca mănăstirii, printre alte documente, scrisori și manuscrise, se află și unele purtând semnătura mitropolitului Antim Ivireanul[9]. Legăturile mitropolitului cu Sinaiul au fost făcute de către Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu al Țării Românești, care a contribuit foarte mult la dezvoltarea materială, culturală și spirituală a Mănăstirii Sfânta Ecaterina. Faptul că mitropolia Ungro-Vlahiei deținea o tiparniță și că mitropolitul Antim Ivireanul era direct implicat în tipărirea de texte liturgice, patristice și de istorie arată legăturile armonioase existente între Țara Românească, Patriarhia Constantinopolului și Patriarhia Ierusalimului. Mai târziu, după martirizarea Sfântului Constantin Brâncoveanu, a fiilor și a sfetnicului său, la 15 august 1714, în Istanbul, mitropolitul Antim Ivireanul va fi fost și el suspus unor acte de trădare, de samavolnicii și nedrepte tratamente

7 Împărat al Rusiei între anii 1855-1881.

8 *Codex Sinaiticus* – Biblia Sinaiului – cuprinde manuscrisul celor mai importante capitole din Vechiul Testament și Noul Testament în limba greacă, datând din anii 325-360 d.Hr. A fost scris pe pergament, cu litere unciale specifice secolelor 4-8 d.Hr.

9 Mitropolit al Țării Românești (1708-1715), născut în Georgia la anul 1650. A murit în anul 1716, la Adrianopol, în drum spre exilul său din Sinai, la care fusese condamnat de către principele Nicolae Mavrocordat.

pentru cel care lucrase din plin la edificarea culturii bisericești din acea vreme. Astfel, el va fi supus unui act de caterisire nedreaptă și condamnat la închisoare pe viață în exil, la Sinai. Chiar în actul de caterisire a Sfântului Antim Ivireanul i s-a poruncit retragerea la mănăstirea din Sinai, după cum s-a scris în firmanul de condamnare la exil[10]. Drumul către Mănăstirea Sfânta Ecaterina s-a încheiat însă mult mai repede, Sfântul Antim fiind aruncat în apele râului Mariţa, la Adrianopol.

În curtea largă a mănăstirii străjuite de eucalipți seculari, de măslini și de leandri în floare, coborând câteva trepte, pelerinii descoperă un mic paraclis, vechi de secole, în care se află Osuarul. Închise între garduri de plasă, stive de oseminte galbene, frumos mirositoare, amintesc de miile de vieţuitori ai acestui sfânt locaș, care se odihnesc aici. Unul, în mod aparte, este Sfântul Ștefan Sinaitul, care a adormit în Domnul stând pe un scăunel, cu metanierul în mână, îmbrăcat în schima mare îngerească și ale cărui moaște s-au păstrat așa până astăzi. În cartea *Scara* a Sfântului Ioan Scărarul se pomenește despre acest pustnic al Sinaiului: „acolo a vieţuit un anume Ștefan, care a îmbrățișat o viață eremitică și de însingurare, petrecând mulți ani în mănăstire, în lacrimi și post. El s-a nevoit într-o peșteră din munte, acolo unde a vieţuit și Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul". Se mai spune despre acest pusnic al Sinaiului că deseori stătea la poarta mănăstirii și îi spovedea pe cei care doreau să urce pe vârful muntelui.

De-a lungul timpului, mulți călugări din tot spațiul ortodox răsăritean au fost atrași de Mănăstirea Sfânta Ecaterina și împrejurimile ei, căutând liniștea locului, tăcerea muntelui Sinai și însingurarea sufletelor însetate de Dumnezeu. Printre aceștia îi aflăm pe Sfântul Ioan Scărarul, Sfântul Cuvios Paisie Aghioritul, Sfântul Nil Pustinicul din Muntele Sinai, Ieroschimonahul Juvenalie Străinul (român venit aici din părțile Palestinei, de la Schitul Românesc de la Iordan, în anii 1970) și mulți alții. Aceștia, în secole diferite, s-au alăturat Sfinților Părinți ai deșertului egiptean: Sfântul Pavel Tebeul, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Atanasie al Alexandriei, Sfântul Macarie cel Mare, Sfântul Arsenie cel Mare, Sfântul Moise Arapul, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Ioan Casian, Sfinții Mucenici din Rait și Sinai, Sfânta Singlitichia din Alexandria, Sfânta Ecaterina și alții. Aceștia s-au nevoit în toate părțile pustiului egiptean, din Alexandria și Cairo și până la Sinai.

Pentru multe secole, Mănăstirea Sfânta Ecaterina a avut mai multe schituri, metocuri și peșteri, în care mii de călugări s-au nevoit. Dintre ele se mai păstrează doar câteva: Mănăstirea Faran (Cele Șapte Fecioare)

10 Asist. drd. Adrian Marinescu, *Aspecte ale legăturilor Mitropolitului Antim Ivireanul cu Sinaiul*, sursa: https://www.crestinortodox.ro/religie/aspecte-legaturilor-mitropolitului-antim-ivireanul-sinaiul-121396.html.

în Oaza Faran și pustia din Wadi Faran, în care se nevoiesc până astăzi câteva schimnice; Mănăstirea Rait, cu hramul Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, în care viețuiesc câțiva călugări și în care se află moaște ale Sfinților Mucenici uciși de perși în Sinai și Rait, precum și moaștele întregi ale unui Sfânt contemporan (secolul al XX-lea), Avva Arsenios.

De mii de ani, pustiul egiptean a izvorât mereu apele credinței, care s-au materializat în vieți de sfinți și sfinte. Ei au purtat mereu în suflet chemarea tainică a lui Dumnezeu către înălțimile spiritualității, asumându-și cu devotament noi pliniri ale creației și ducând cu ei, către viitor, filonul iubirii dumnezeiești.

